

**Dr hab. n. med. Paweł Kalinowski**  
Kierownik  
Samodzielnej Pracowni Epidemiologii  
Uniwersytet Medyczny w Lublinie

## O C E N A

rozprawy doktorskiej **mgr Mirosławy Sidor**

Tytuł rozprawy: **Analiza epidemiologiczna retro i prospektywna działalności wybranego gabinetu fizjoterapeutycznego Centrum Zdrowia i Rehabilitacji na terenie powiatu bialskiego województwa lubelskiego.**

**Promotor: Prof. dr hab. n. med. Jan Kazimierz Karczewski**

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska mgr Mirosławy Sidor pod tytułem jak wyżej, jest opracowaniem liczącym 100 stron, w tym 109 pozycji piśmiennictwa, 23 ryciny i 3 tabele. Ponadto zamieszczone są załączniki zawierające spis tabel i rycin oraz użyte w badaniach narzędzia – kwestionariusze standaryzowane i autorska ankieta oraz wzory dokumentacji medycznej użytej w badaniach, jak też dane pozyskane z Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia. Załączona jest również korespondencja z Komisją Bioetyczną Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, niestety bez samej zgody tej Komisji na prowadzenie badań.

Uważam, że podjęty przez kandydatkę do stopnia doktora nauk temat rozprawy jest ważny i bardzo aktualny. We wszystkich krajach wysokorozwiniętych, także w Polsce, obserwujemy zwiększanie się liczby osób niepełnosprawnych. Spowodowane jest to przede wszystkim postępowaniem cywilizacyjnym, który pociąga za sobą poprawę warunków życia i pracy oraz postępowaniem medycyny, co w konsekwencji prowadzi do wzrostu długości życia. Według danych zebranych podczas badania EHIS w 2014 roku w naszym kraju było około 7,7 miliona osób, które zadeklarowały ograniczoną zdolność do wykonywania czynności życiowych przez okres co najmniej 6 miesięcy. Populację osób niepełnosprawnych w Polsce szacuje się na od 4,7 do 7,7 miliona. Są to głównie osoby które uległy urazom i wypadkom oraz ludzie w starszym wieku, których to odsetek w populacji, według prognoz demograficznych wzrośnie w naszym kraju w 2035 roku do około 30%.

Tytuł pracy w pełni odpowiada zawartej w niej treści i postawionym do rozwiązania problemom badawczym. Całość podzielona jest na część wstępną, sformułowane wyraźnie założenia i cel pracy, materiał i metody badań oraz wyniki i ich dyskusja, jak również wnioski, streszczenia i piśmiennictwo oraz wspomniane wcześniej załączniki.

Część wstępną mgr Mirosława Sidor rozpoczęła od przedstawienia historii i idei fizjoterapii oraz jej stanu obecnego w Polsce i na świecie. Przedstawiony został system kształcenia fizjoterapeutów w Polsce z uwzględnieniem ostatnich zmian. Autorka przybliżyła też zagadnienia związane z funkcjonowaniem placówek świadczących usługi z zakresu fizjoterapii. Wstęp kończy prezentacja systemu kontraktowania świadczeń zdrowotnych z zakresu fizjoterapii ambulatoryjnej w naszym kraju.

W Celu pracy mgr Mirosława Sidor przedstawiła główny cel swoich badań, a była to analiza opinii oraz oczekiwań pacjentów korzystających z ambulatoryjnych zabiegów fizjoterapeutycznych na terenie powiatu bialskiego województwa lubelskiego. Cel pracy jest prawidłowo sformułowany i zapewnia dokładną analizę problemu badawczego.

W badaniach uczestniczyło 445 pacjentów korzystających z ambulatoryjnych zabiegów fizjoterapeutycznych w placówkach w Białej Podlaskiej i Sworach (powiat bialski) w okresie od stycznia 2016 roku do września 2017 roku. Do analiz włączono także dane medyczne zawarte w drukach skierowań na zabiegi wypełnionych przez lekarzy kierujących tych pacjentów na zabiegi fizjoterapeutyczne. Ponadto uzyskano z Narodowego Funduszu Zdrowia dane epidemiologiczne dotyczące wszystkich pacjentów z powiatu bialskiego którzy poddawani byli takim zabiegom w analizowanym okresie.

Badanie przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego. Głównymi narzędziami badawczymi były kwestionariusz WHOQOL-BREF opracowany przez Światową Organizację Zdrowia do pomiaru poziomu jakości życia oraz Skala Uogólnionej Własnej Skuteczności GSES. Dodatkowym narzędziem był 33 punktowy autorski kwestionariusz oceniający satysfakcję pacjentów z zabiegów fizjoterapeutycznych i funkcjonowania placówki medycznej. Po przeprowadzeniu badań ankietowych wykonano szczegółową analizę statystyczną otrzymanych danych z wykorzystaniem metod statystyki opisowej oraz adekwatnie dobranych testów: Chi<sup>2</sup>, U Manna-Whitneya i Kruskala-Wallisa. W badaniach przyjęto poziom istotności statystycznej  $p < 0,05$ . Zastosowane do wykonania swoich badań narzędzia standaryzowane i własnej

konstrukcji, sposób ich przeprowadzenia oraz użyte metody analizy danych świadczą o rzetelnym podejściu Autorki do swojej pracy, jej dobrym przygotowaniu do prowadzenia badań naukowych i w ocenie recenzenta zapewniają dokładne zbadanie problemu, który sobie zamierzyła.

Wyniki zostały przedstawione w postaci opracowania z wykorzystaniem tabel i wykresów wraz z ich szczegółowym omówieniem. Zwraca uwagę analiza statystyczna wyników świadcząca o dobrym poziomie warsztatu naukowego Autorki. Rozdział ten rozpoczyna się od prezentacji charakterystyki społeczno-demograficznej badanej grupy, a następnie zamieszczone są opinie pacjentów na temat jakości usług medycznych, z których korzystali. Kolejno przedstawione są dane statystyczne otrzymane z analiz skierowań na zabiegi fizjoterapeutyczne, a na koniec rozdziału opinie pacjentów analizowane są ze względu na cechy społeczno-demograficzne uczestników badania.

Mgr Mirosława Sidor wykazała w swoich badaniach, że istnieje bardzo duże zapotrzebowanie na zabiegi fizjoterapeutyczne w powiecie bialskim. Wraz z wiekiem rośnie częstość dolegliwości kręgosłupa i układu kostno-stawowego wymagających pomocy fizjoterapeuty. Dlatego też większość pacjentów to żyjące dłużej od mężczyzn kobiety i mieszkańcy miast mający w starszym wieku mniej zajęć i łatwiejszy dostęp do opieki medycznej. Autorka udowodniła ponadto, iż pacjenci, pomimo że korzystają z usług refundowanych to zwracają uwagę nie tylko na sam zabieg, ale również w jakich wykonywany jest warunkach, jak traktowani są przez personel i jaki jest standard wyposażenia placówki medycznej.

W interesującej i bardzo wnikliwej Dyskusji Autorka przedstawiła wyniki badań własnych i porównała je z badaniami innych autorów. Szerokie omówienie wyników badań własnych dotyczących opinii pacjentów korzystających z zabiegów fizjoterapeutycznych pozwala Recenzentowi pozytywnie ocenić dojrzałość naukową mgr Mirosławy Sidor.

Wnioski w liczbie 9 są podsumowaniem badań własnych. Wynikają one z analiz otrzymanych wyników badań i prawidłowo odpowiadają na postawiony sobie przez Autorkę cel badań. Wnioski 4., 5. i 6. można by połączyć w jeden, charakteryzujący cechy pacjentów najczęściej korzystających z zabiegów fizjoterapeutycznych. W opinii recenzenta lepiej we wnioskach przedstawiać te zmienne, które mają istotny statystycznie wpływ na opinie respondentów, niż te których istotnego wpływu nie wykazano jak we wniosku 9. To samo tyczy się wniosku 8. który dodatkowo jest błędnie sformułowany – chodziło zapewne Autorce o wskaźnik uogólnionej własnej skuteczności, a nie jakości życia.

Dobrze dobrane piśmiennictwo obejmuje 109 pozycji, a o jego wysokiej aktualności świadczy fakt, że niewiele pozycji to publikacje liczące ponad 10 lat.

Po lekturze pracy powstaje pytanie, dlaczego Autorka nie próbowała korelować opinii pacjentów otrzymanych w wyniku badania autorskim kwestionariuszem z wynikami badania kwestionariuszami standaryzowanymi czyli WHOQOL-BREF i GSES. Ciekawe byłoby takie zestawienie i sprawdzenie wpływu poziomu jakości życia i opinii o własnej skuteczności z oceną zadowolenia z poziomu i jakości zabiegów fizjoterapeutycznych.

Za najważniejsze osiągnięcie rozprawy, wnoszące znaczący wkład w tę dziedzinę wiedzy medycznej, uważam potwierdzenia obserwowanego w naszym kraju zjawiska niechęci pacjentów do współfinansowania świadczeń medycznych. Większość badanych nie zgadza się na dopłacanie do usług medycznych pomimo tego, iż główną przyczyną skierowania na zabiegi fizjoterapeutyczne są dolegliwości bólowe, co powinno skłonić ich do jak najszybszego zastosowania zaleconego leczenia, mimo tego aprobują konieczność długiego oczekiwania na bezpłatny zabieg. Najwięcej zastrzeżeń do funkcjonowania analizowanych placówek medycznych mają osoby najlepiej wykształcone, wykonujące pracę umysłową, najczęściej mieszkańcy miast, a więc osoby z największymi dochodami które mogłyby pozwolić sobie na korzystanie z usług nierefundowanych przez NFZ.

Na uznanie zasługuje fakt, że Autorka podjęła się zbadania trudnego, ale bardzo ważnego problemu, jakim jest zadowolenie pacjentów z otrzymywanych świadczeń zdrowotnych. Zadowolenie pacjentów wynika nie tylko ze skuteczności terapii, ale też z warunków w jakich jest udzielana i uprzejmości i empatii personelu medycznego. Dopiero te czynniki razem zapewniają pełny sukces procesu leczenia i pozytywne o nim opinie wśród pacjentów, co niestety może być przyczyną częstych skarg i niskiego zaufania pacjentów do zawodu lekarza, pielęgniarki i fizjoterapeuty w naszym kraju. W opinii recenzenta Autorka osiągnęła cel swoich badań, dokonując właściwego wyboru metod badawczych, zastosowała właściwe narzędzia, w tym autorską ankietę i prawidłowo je przeprowadziła. Tak zaplanowane i przeprowadzone kompleksowe badanie podjętego problemu oraz jego dyskusja zasługują na uznanie.

Mgr Mirosława Sidor nie ustrzegła się błędów redakcyjnych, niestety częstych, do których należą wprawdzie głównie błędy literowe i interpunkcyjne ale też i sformułowania, które nie powinny znaleźć się w pracy naukowej, jak na

przykład informacja iż badaniem objęto „około 500” osób, występująca w rozdziale Materiał i Metody. Uwagi te nie umniejszają wartości merytorycznej rozprawy, ale Autorka powinna je skorygować w dalszych swoich opracowaniach.

W moim przekonaniu mgr Mirosława Sidor osiągnęła zamierzony cel pracy, a uzyskane przez nią rezultaty są cenne zarówno z punktu widzenia poznawczego, naukowego jak i aplikacyjnego do wykorzystania przez innych badaczy i praktyków. Biorąc zaś pod uwagę dobry poziom naukowy rozprawy, dojrzałą dyskusję, profesjonalizm analiz statystycznych i ich interpretacji, uważam, że jest to wartościowa rozprawa.

Z uwagi na powyższe, uważam, że przedstawiona rozprawa, pod tytułem jak na wstępie, spełnia wszelkie wymagania stawiane rozprawom doktorskim w świetle Ustawy o Stopniach i Tytułach RP i na tej podstawie składam do Rady Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku wniosek o dopuszczenie **mgr Mirosławy Sidor** do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Lublin, dnia 1.03.2018

KIEROWNIK  
Samodzielnej Pracowni Epidemiologii  
Wydział Nauk o Zdrowiu  
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie  
*Paweł Kalinowski*  
Dr hab. n. med. Paweł Kalinowski